

Sygn. akt V CSK 186/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
w Warszawie

przeciwko T. W. i B. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 10 grudnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 11 grudnia 2014 r.,

**oddala skargę kasacyjną i nie obciąża pozwanych kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 30 maja 2014 r. zasądził solidarnie od pozwanych T. W. i B. W. na rzecz powodowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie kwotę 50.000,00 zł z odsetkami i kosztami postępowania, przy czym należność główną rozłożył na dwie raty: pierwszą w kwocie 30.000,00 zł, płatną w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku i drugą w kwocie 20.000,00 zł, płatną w terminie 18 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku.

W uzasadnieniu wskazał - jako okoliczność bezsporną - że syn pozwanych S. W. nie przedłożył w ustalonym w umowie z dnia 28 maja 2005 r. terminie dokumentów potwierdzających spełnienie warunków uzyskania dofinansowania, w tym uzupełnienia wykształcenia oraz żywotności ekonomicznej prowadzonego gospodarstwa rolnego. Przyjął, że S. W. nie spełnił wymogu uzupełnienia wykształcenia, gdyż nie ukończył szkoły, do której uczęszczał. Bez znaczenia - zdaniem Sądu - było, że posiadał on doświadczenie zawodowe z uwagi na wieloletnią pomoc w gospodarstwie; warunek posiadania kwalifikacji zawodowych miał być spełniony przez uzupełnienie wykształcenia. Zawarta przez S. W. z powodową Agencją umowa o dofinansowanie realizacji projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich w 2004-2006” jasno precyzowała, jakie dokumenty i w jakim terminie miały zostać złożone przez beneficjenta w oddziale Agencji; termin ten jednak upłynął bezskutecznie, co - zgodnie z § 6 umowy - zrodziło obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia wraz z odsetkami.

Sąd Rejonowy uznał za nietrafny zarzut przedawnienia roszczenia i nie dostrzegł podstaw do uznania, że dochodzenie roszczenia stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c.

Sąd Okręgowy w L. wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanych od wyroku Sądu Rejonowego, dzieląc w całości przyjęte za podstawę tego orzeczenia ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

Sąd Okręgowy podkreślił, że syn pozwanych we wniosku o dofinansowanie realizowanego projektu złożył oświadczenie, że na dzień jego złożenia nie spełniał kryterium kwalifikacji zawodowych i zobowiązał się do uzupełnienia wykształcenia w okresie 5 lat od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego. Ponadto, na dzień złożenia wniosku jego gospodarstwo nie spełniało wymogów żywotności ekonomicznej. S. W. był zatem - zgodnie z § 5 ust. 7 i § 5 ust. 9 umowy - zobowiązany do spełnienia w okresie 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa kryterium żywotności ekonomicznej gospodarstwa oraz do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymagania dotyczącego kwalifikacji zawodowych. Zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 3 umowy, dokumentem potwierdzającym spełnienie wymogu z ust. 9 miała być kopia dokumentu poświadczającego wykształcenie. Zdaniem Sądu Okręgowego, obowiązek uzupełnienia wykształcenia średniego rolniczego wynikał bezpośrednio z powołanych postanowień umowy. Tymczasem z niekwestionowanych dowodów zgromadzonych w sprawie wynika, że S. W. nie uzupełnił wykształcenia rolniczego, gdyż nie ukończył nawet pierwszej klasy 3-letniego Technikum Uzupełniającego dla Dorosłych i w dniu 17 września 2007 r. został skreślony z listy słuchaczy. Sąd Okręgowy zauważył, że kwestia stażu pracy w gospodarstwie rolnym była badana na dzień złożenia wniosku o dofinansowanie i nie podlegała ponownej ocenie po zawarciu umowy. Podkreślił również, że syn pozwanych przed dniem 25 lutego 2009 r. nie przedłożył stronie powodowej dokumentów potwierdzających spełnienie warunków w zakresie żywotności ekonomicznej gospodarstwa i brak jest dowodów pozwalających uznać, że taki wymóg został przez niego – na ten dzień – spełniony. Pozwani nie wskazali żadnych obiektywnych przeszkód, usprawiedliwiających uchybienie przez syna obowiązkom wynikającym z umowy.

W skardze kasacyjnej pozwani wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zarzucili naruszenie art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004, ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej EFOGR (Dz.U. UE L 2004 r., nr 153, poz. 30 ze zm.; dalej: „rozporządzenie Komisji nr 817/2004”) w związku z art. 91 ust. 3 Konstytucji, art. 249TWE i art. 2 Traktatu podpisanego

w Atenach w dniu 16 kwietnia 2003 r. dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864 zał.) oraz art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) oraz zmieniającym i uchylającym niektóre rozporządzenia (Dz.U. UE L 1999 r., nr 160, poz. 80 ze zm.; dalej: "rozporządzenie nr 1257/1999") poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisów prawa polskiego, niezgodnych z wymienionymi normami prawa wspólnotowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga podlegała oddaleniu, pomimo że podniesionemu w niej zarzutowi nie można odmówić słuszności.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę, że warunek ustanowiony w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004 - 2006" (Dz.U. Nr 207, poz. 2117), zgodnie z którym uzupełnienie - w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności - braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych może nastąpić wyłącznie przez uzyskanie wykształcenia określonego w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, a nie przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jest niezgodny z wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu nr 1257/1999 (zob. wyrok z dnia 23 stycznia 2014 r., II CSK 188/13, OSNC 2014, nr 12, poz. 125). W uzasadnieniu tego stanowiska wskazano, że w celu ułatwienia młodym rolnikom podejmowania działalności w rolnictwie, w art. 8 ust. 1 rozporządzenia przewidziano m.in., że pomoc może być przyznawana pod warunkiem, że rolnik ma mniej niż 40 lat, posiada odpowiednią wiedzę i umiejętności zawodowe oraz rozpoczyna prowadzenie gospodarstwa rolnego po raz pierwszy. Zgodnie z art. 37 ust. 4 rozporządzenia, państwa członkowskie mogą ustanowić dalsze lub bardziej restrykcyjne warunki przyznawania wsparcia Wspólnoty na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, pod warunkiem jednak, że będą one zgodne z celami i wymaganiami

ustanowionymi w niniejszym rozporządzeniu. Natomiast szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia nr 1257/1999 zostały określone w rozporządzeniu Komisji nr 817/2004. Stosownie do art. 4 tego rozporządzenia, warunki dotyczące pomocy w podejmowaniu działalności przez młodych rolników ustanowione w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999 muszą być spełnione w chwili podjęcia indywidualnej decyzji o przyznaniu wsparcia; okres nieprzekraczający pięciu lat od rozpoczęcia działalności może być przyznany w celu spełnienia wymogów odnoszących się do umiejętności i kompetencji zawodowych, rentowności ekonomicznej i minimalnych norm dotyczących ochrony środowiska, higieny i dobrostanu zwierząt, jeśli młody rolnik potrzebuje okresu dostosowawczego, w którym podejmie działalność lub zrestrukturyzuje gospodarstwo.

W prawie krajowym, odmiennie niż w prawie unijnym, wyłączono możliwość uzupełnienia przez młodego rolnika wymagania odnoszącego się do umiejętności i kompetencji zawodowych przez uzyskanie - w pięcioletnim okresie dostosowawczym - stażu pracy w gospodarstwie rolnym. Przewidziano, że rolnikowi, który w chwili podjęcia decyzji o przyznaniu wsparcia nie spełnia wymagań w zakresie kwalifikacji zawodowych określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 8 września 2004 r., pomoc może być przyznana jedynie pod warunkiem uzupełnienia wykształcenia. Ograniczenia takiego nie zawierają ani przepisy rozporządzenia nr 1257/1999, ani rozporządzenia Komisji nr 817/2004. Przeciwnie, z zawartych w nich regulacji wynika jednoznacznie, że młody rolnik może uzupełnić wymaganie posiadania "odpowiedniej wiedzy i umiejętności zawodowych", o którym mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999, w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności. Ponadto, regulacji wyłączającej możliwość uzupełnienia kwalifikacji zawodowych przez uzyskanie, w okresie nieprzekraczającym pięciu lat od rozpoczęcia działalności, wymaganego stażu pracy w gospodarstwie rolnym nie można pogodzić z celami i wymaganiami określonymi w rozporządzeniu nr 1257/1999.

Zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa unijnego, należało więc odstąpić od zastosowania tego warunku i przyjąć, że syn pozwanych, o ile w całym okresie pięciu lat od udzielenia mu pomocy ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji

i Gwarancji Rolnej prowadził gospodarstwo, był płatnikiem podatku rolnego i podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, spełnił wymaganie odpowiedniej wiedzy i umiejętności zawodowych, o którym mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999.

Konstatacja ta, wskazująca na trafność zarzutu podniesionego przez skarżących, nie może jednak prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło również stwierdzenie, że S. W. był zobowiązany przed upływem 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego tj. do dnia 25 lutego 2009r. spełnić - obok obowiązku uzupełnienia wykształcenia - także kryterium osiągnięcia co najmniej 4 ESU żywotności ekonomicznej prowadzonego przez siebie gospodarstwa (§ 5 ust. 1 pkt 7 umowy) oraz złożyć w oddziale regionalnym ARiMR dokumenty potwierdzające wypełnienie zobowiązań określonych w pkt 7 – 9 ust. 1 § 5 umowy (pkt 10 ust. 1 § 5 umowy). Zgodnie z § 6 ust. 1 pkt 3 umowy, zobowiązał się on do zwrotu pomocy wraz z odsetkami w przypadku niewypełnienia co najmniej jednego z obowiązków, o których mowa w § 5 ust. 1 umowy. Sąd Okręgowy ustalił, że S. W. nie spełnił również tego drugiego warunku; pozwani nie przedstawili dowodów pozwalających uznać, że wymóg osiągnięcia kryterium wymaganej żywotności ekonomicznej gospodarstwa rolnego został przez beneficjenta spełniony do dnia 25 lutego 2009 r. Nietrafna jest zatem sugestia skarżących, że Sądy obu instancji uznały za bezprzedmiotowe badanie, czy beneficjent spełnił inne wymienione w umowie warunki uzyskania dofinansowania.

W związku z powyższym, choć podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut pozwanych był zasadny, wobec niespełnienia przez beneficjenta zobowiązań wynikających z § 5 pkt 7 i 10 umowy, uznanie, że spełnił on zobowiązanie z § 5 ust. 1 pkt 9 umowy nie ma wpływu na prawidłowość rozstrzygnięć wydanych przez Sądy obu instancji.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c., biorąc pod uwagę szczególne okoliczności sprawy, sytuację zdrowotną i majątkową pozwanych, a także fakt,

że ich odpowiedzialność za zobowiązania syna wynika z traumatycznych przeżyć związanych z okolicznościami śmierci S. W.

kc